

LES TIC I LA LITERATURA A L'AULA

ORIOL PRAT

Fa tot just una setmana, en un curset d'aquests de dimecres a la tarda, reflexionava en veu alta sobre el pas del temps; em vaig adonar que només havia de girar els ulls enrere poc més de deu anys per veure'm deixant a parir un paio ben vestit sols perquè anava parlant per un telèfon mòbil —d'aquells que pesaven tres o quatre-cents grams. «Quin *notes!*», pensava. Molt més propers queden els temps en què reia de la gent que parlava sola a dins del cotxe o tot caminant pel carrer; avui dia és estrany trobar algú que no disposi de mòbil o que no hi parli mitjançant algun dispositiu «mans lliures». Sembla que, com tot en aquesta vida, ens hi hem acostumat.

Fa pocs anys vaig començar a sentir parlar de les TIC. Actualment, una bona part del món de la docència ja ha experimentat sovint amb les *tecnologies de la informació i de la comunicació*, perquè ja són part de la vida quotidiana. I, avui, debatent el futur de l'ensenyament de la llengua i la literatura als instituts i a les universitats, preguntant-nos com i què hem d'ensenyar a les aules del segle XXI, les TIC ja hi tenen obligada presència. Perquè les informacions són presents en tots els àmbits de la societat, i perquè el jovent d'avui dia hi té accés més fàcilment i generalment que mai (sobretot gràcies als ordinadors i a la xarxa d'internet). I cada vegada hi ha més docents que aprofiten el ventall de possibilitats que tenen davant per transmetre el cabal de coneixements que duen dins, és a dir, per ensenyar.

És possible que *les noves tecnologies* —les quals deixen de ser noves massa aviat, per cert— ens facilitin l'accés a la informació i a la comunicació, aspectes importantíssims en la nostra tasca, però no és menys cert que hem d'evitar pensar que tot allò relacionat amb les TIC sigui vàlid a l'hora d'ensenyar. Tampoc no hem d'oblidar que una sessió sense usar les TIC pot resultar igual o més profitosa que utilit-

zant-les. Perquè, tot i que la *motivació* és bàsica —sobretot al llarg de l'ESO—, a fi que el missatge arribi al receptor (en aquest cas, l'alumnat), cal no oblidar que el nostre objectiu és aconseguir transmetre coneixements, ja sigui a través del mètode anomenat *tradicional* o mitjançant la utilització dels recursos més innovadors. Perquè una cosa ha de quedar clara: una activitat associada amb les TIC també pot resultar poc engrescadora, també pot trontollar per totes bandes, també pot ser poc útil quant a l'adquisició de coneixement. És per això que no ens hem d'atabalar quan rebem una allau de conceptes com ara «moodle», «cacera del tresor», «bloc», «viquipèdia», «podcast», «pissarra digital», «powerpoint», «xat», «videoconferència»... (vegeu l'esquema conceptual de l'annex). D'entrada, perquè ens cal formació abans de plantejar-nos la utilització d'aquests recursos, però també perquè només seran eines aprofitables si el resultat final és òptim. I aconseguirem resultats experimentant i, sobretot —i crec que qui ho hagi intentat hi estarà d'acord—, dedicant-hi un bon grapat d'hores. I és que les TIC demanen *temps*. Temps per a cursets, temps per a la tria d'informació (perquè Internet, per exemple, n'és una gran finestra, però en demana alhora un filtre quant a la qualitat), temps per a la creació d'activitats... I temps d'*autoavaluació*. Perquè potser no sempre ens en sortirem a la primera. Cal, doncs, paciència.

L'experiència ens permetrà valorar si la utilització de les TIC en les nostres activitats acaba donant fruits. És evident que les experiències són *úniques* i depenen de molts factors que les fan gairebé irrepetibles: la ubicació del centre d'ensenyament, els recursos de què es disposa, les característiques de l'alumnat, els coneixements previs, les motivacions... I és per aquest motiu que sovint haurem de fer canvis i replantejar activitats que havien funcionat i refer aquelles que, de bon principi, fracassen o no acaben de cobrir les expectatives que ens havíem marcat. No obstant això, m'agradaria destacar que aquesta experiència no ha de quedar sols en això, sinó que ha d'arribar, en primer lloc, als companys i companyes més propers. I fer-los-la seva, també. I discutir-hi. I ampliar horitzons. Perquè cal *compartir*-la. Només d'aquesta manera podrem anar millorant en la utilització de les TIC, coneixent el que fan altres docents, enriquint-nos mútuament i enriquint alhora la xarxa amb activitats que puguin ser d'utilitat per a tothom.

Però anem per parts. En primer lloc, hem de saber exactament l'objectiu a què volem arribar en acabar l'activitat: que l'alumnat pugui trobar un sirventès de Guillem de Berguedà a Internet i en faci un petit comentari, tot escoltant-ne la versió musicada que va fer Francesc Ribera «Titot», per exemple. Tot seguit, cal triar entre l'oferta de les TIC, i és aquí on apareix un altre dels mots clau: l'*originalitat*. I és que tan sols amb una connexió a la xarxa ja podem jugar amb mil i un recursos. I si a més n'hi sumem d'altres, ens pot arribar a petar el cervell; perquè el *bloc* pot servir perquè l'alumnat introdueixi les seves valoracions sobre la lectura obligatòria *Les cartes d'Hèrcules Poirot*; el *llapis de memòria* pot dur els comentaris de text de la Rodoreda ben guardats per si no funciona el *correu electrònic*; la *pàgina web* serà útil per dedicar-la a la poesia i tot allò que l'envolta (figures, poetes, gèneres...); la recerca d'informació a *Internet* ens permetrà tractar la Renaixença (amb consulta guiada a diferents espais web disponibles a la xarxa); el *publisher* per fer la revista del centre, dedicada a l'avantguarda; el *moodle* per a la creació d'activitats d'expressió escrita, amb múltiples possibilitats com ara la potenciació de l'esperit crític davant d'un text; l'*enregistrament de vídeo* per treballar la cançó protesta; l'*escàner* per poder utilitzar els dibuixos per a l'auca dedicada a Joan Oliver; el *powerpoint* com a recurs per acompanyar l'exposició oral d'un treball sobre Verdaguer; l'*enregistrament en format mp3* d'entrevistes a escriptors i escriptores i la posterior edició en format *word* —amb les corresponents fotografies fetes amb les *càmeres digitals*, peus de foto, columnes, destacats, entrada...—; el comentari de poemes usant la *pissarra digital*; el *canó* per visualitzar els treballs anteriors realitzats per l'alumnat...

Sona bé, oi? Però no tot són flors i violes, és clar. Ordinadors més lents que una tortuga, enregistradores amb piles que arriben a la seva fi just en l'instant inadequat, desconnexions d'Internet, alumnes que han de reiniciar la tasca un munt de vegades després de no guardar-la el mateix munt de vegades, impressores que mai no tenen tòner, esborrament de dades inexplicables... Tot un reguitzell de pedretes en el camí que ens faran pensar, més d'una vegada, en per què cony ens havíem de plantejar ensenyar d'una manera *diferent*.

Una sessió. Un trimestre. Un semestre. Cada activitat, cada projecte, necessitarà la seva temporització. I un cop finalitzada (perquè

qualsevol projecte, per petit que sigui, ha d'arribar a un objectiu concret), ens topem amb l'instant, l'instant en què l'activitat arriba a la fi. I amb ell, un aspecte importantíssim com és l'*avaluació*, incloent-hi la coavaluació i l'autoavaluació. I sovint una barreja d'aixafament i alhora de profunda satisfacció. És la balança de les TIC. D'una banda, l'aixafament per la sensació de solitud després de les hores emprades, per allò que no ha acabat de rutllar o per l'alumnat a qui no hem pogut motivar de cap de les maneres. De l'altra, la satisfacció per la feina feta, pel temps de dedicació —els cursets han estat útils!— i, de tant en tant, per les mostres d'agraïment i els rostres de felicitat de l'alumnat. I acabo pensant el mateix que quan vaig començar en això de la docència, que la propera vegada intentaré fer-ho millor. I com diria aquell, crec que ja estic.

PD:

Un dels projectes que hem iniciat enguany amb l'alumnat de 3r d'ESO en què treballem, des de les assignatures de Socials, Música i Català, una sortida al camp d'aprenentatge Pau Casals de Coma-ruga:

<http://campapaucasals.blogspot.com>

I el bloc que anem construint amb cosetes que va fent l'alumnat:

<http://lletresuri.blogspot.com>

El moodle de l'IES:

<http://agora.xtec.cat/iesmiquelcrusafont/moodle/>

ANNEX

Esquema conceptual sobre les TIC a l'aula de llengua i literatura:
web, alumne i professor

<http://www.aulamedia.org/09/aprenentatge.html>

1. *El web 2.0*

- 1.1. Obert
A tothom i en contínua redefinició.
- 1.2. Actiu
L'usuari esdevé, si ho vol, creador.
- 1.3. Cooperatiu
Promou el treball en grup.
- 1.4. Constructiu
Cada individu aporta un granet que suma al conjunt.
- 1.5. Democràtic
Tothom hi té accés, és gratuït i no hi ha privilegis.

2. *L'alumne*

Ja no és un receptor passiu de coneixement, sinó un constructor actiu del seu aprenentatge. En el procés formatiu ha d'adquirir competència tecnològica.

- 2.1. Cerca d'informació
  - 2.1.1. Oral
El professor continua sent l'especialista en la matèria i, per tant, una autoritat. Per això ha de seguir explicant els seus coneixements a l'alumne i, a més, fer-li de guia en el seu aprenentatge.
  - 2.1.2. Bibliogràfica
Els llibres segueixen existint!
  - 2.1.3. A la xarxa
Ordenada i pautaada. L'alumne es pot perdre enmig de tanta informació.
- 2.2. Carpeta digital
El bloc pot ser també per a l'alumne el lloc on emmagatzemar informació teòrica i pràctica, en tots els formats, amb una estètica del tot correcta i a l'abast de qualsevol.

Bloc Francesc

<http://francescelcasal.blogspot.com/>

- 2.2.1. Magatzem
  - El bloc, Google docs o qualsevol altre editor de textos en xarxa fa aquesta funció. També un llapis de memòria.
- 2.2.2. Presentació
  - El professor supervisa la feina de l'alumne des de l'ordinador.
- 2.3. Transmissió del coneixement
  - 2.3.1. Oral
    - L'expressió oral, la gran oblidada fins ara en l'avaluació de l'alumne, cobra una importància màxima. Ajudant-se amb múltiples suports, haurà de ser capaç d'explicar oralment la seva feina.
  - 2.3.2. Escrita
    - Sobre paper i sobre formats digitals.
  - 2.3.3. Audiovisual
    - L'educació per al consum rere la pantalla esdevé, doncs, imprescindible tant des del punt de vista educatiu com personal.
  - 2.3.4. Combinada
    - Afrontar la transmissió d'un missatge des del màxim de llenguatges i suports possibles esdevé l'aproximació més completa. És una immensa millora de la qualitat comunicativa.
- 2.4. Creació de coneixement
  - 2.4.1. Individual
    - Estem davant una generació d'alumnes que ha fet una enciclopèdia. No és poca cosa!
    - <http://ca.wikipedia.org/wiki/Portada>
  - 2.4.2. Collectiu
    - 2.4.2. 1. El debat
      - <http://voicethread.com/-u414793.b409.i848804>

2.4.2. 2. Treball en grup

Es poden construir textos, presentacions, missatges orals... amb més d'un autor, de manera col·laborativa. Eines com Google docs, per exemple, ho fan possible en l'escriptura.

<https://www.google.com/accounts/ServiceLogin?service=writely&passive=true&nui=1&continue=http%3A%2F%2Fdocs.google.com%2F&followup=http%3A%2F%2Fdocs.google.com%2F&ltmpl=homepage&rm=false>

2.4.1. 3. Les xarxes socials

Internet permet la creació de grups amb individus amb interessos afins i que no haurien tingut mai l'oportunitat de conèixer-se. També, eines com Ning i Edmodo permeten fer grups de professors i alumnes.

3. *El professor*

A banda de la transmissió del coneixement i la dotació de competència en la seva àrea específica, el professor subministra una competència tecnològica a l'alumne.

3.1. Suports

3.1.1. Pissarra

Un autèntic arcaisme tecnològic encara a les aules d'avui en dia.

3.1.2. Pissarra digital

Un canó connectat a un ordinador i una superfície de projecció.

3.1.3. Pissarra digital interactiva

Un canó connectat a un ordinador i una superfície de projecció que, a més de fer de pantalla, pot ser manipulada.

3.2. Llenguatges

El bloc és la plataforma on convergeixen tots els llenguatges. La seva facilitat d'ús i la seva organització el fan una eina didàctica de primer ordre. Hi ha altres eines més complicades i que requereixen formació específica: la millor és Moodle, que permet dissenyar cursos sencers on-line que inclouen la base teòrica, la pràctica i l'avaluació. Bloc sobre el Modernisme:

<http://catalacasal.blogspot.com/2008/09/eso4-unitat-1-literatura.html>

3.2.1. Llengua escrita

3.2.1.1. Editors de text clàssics en disc dur local
Word, Writer...

3.2.1.2. Editors de text en xarxa
Altres: Scrbd, Issu, DocStoc, DoXtop...
La lírica d'Ausiàs March

[http://es.calameo.com/
books/00006580098ce00da27dd](http://es.calameo.com/books/00006580098ce00da27dd)

3.2.1.3. Conversors de text en xarxa

[http://www.feedjournal.com/basicpapers/
fullobert.pdf](http://www.feedjournal.com/basicpapers/fullobert.pdf)

3.2.2. Imatge

3.2.2.1. Fotografia

Flickr.com permet donar a cada fotografia que hi pengem una llicència CC (Creativa Commons), la qual especifica als usuaris l'ús que li volem donar. Igualment, quan necessitem utilitzar fotografies dels altres, hem d'estar atents a la llicència del propietari.

<http://www.flickr.com/>

3.2.2.2. Il·lustració

Altres: Comiqs, Stripgenerator.

Invasió subtil

<http://pixton.com/ct/comic/z1jyqaeg>

3.2.2.3. Esquema

<http://www.mindomo.com/>

3.2.2.4. Presentacions

Author Stream manté el so de la presentació, que prèviament s'ha elaborat amb Power Point o Impress.

<http://www.slideshare.net/gerardvilanova/web-20-vs-10>

3.2.3. So

http://www.evoca.com/myrecordings/my_recording.jsp?rid=193390

3.2.3.1. Gravació

Com el vídeo, és habitual treballar primer des d'un programa instal·lat a l'ordinador i després compartir l'arxiu. El programa més utilitzat és l'Audacity i Goear permet compartir a la xarxa arxius mp3.

3.2.3.2. Reproducció

En absència de micro o de silenci, i ha serveis que permeten transformar text en veu: Voz-Me, Jot i Text-to-Speech de AT&T.

3.2.3.3. Vídeo

Als clàssics Pinnacle, Moviemaker i Premiere s'hi afegeixen els editors de vídeo en xarxa Jumpcut i Jaycut. En ambdós casos, sovint

caldrà emprar conversors de formats i descarregadors.

3.2.4. ECA

La comunicació audiovisual ha entrat en el món de l'educació d'una manera imparable. El treball en vídeo ofereix gran quantitat de gèneres: la pel·lícula, el curt, l'obra de teatre, el videoclip, l'entrevista, el reportatge... Un cop rodats i editats es poden penjar a Youtube, BlipTv, etc.

Final feliç

<http://fullobertcasal.blogspot.com/2009/04/final-felic-de-joan-miquel-oliver-pels.html>

3.3. Continguts

3.3.1. Coneixement acumulat

3.3.1.1. Bibliografia

3.3.1.2. Experiència

3.3.2. Nous coneixements

3.3.2.1. A la xarxa

<http://catalacasal.blogspot.com/>

3.3.2.2. Etiquetats i indexats

El correcte etiquetatge dels arxius compartits en facilita després la localització.

3.3.2.3. Vinculats

L'enllaç o hipervincle permet fer una navegació horitzontal per associació temàtica.

3.3.2.4. Organitzats

<http://www.uoc.edu/lletra/musicadepoetes/servlet/org.uoc.lletra.musicaDePoetes.Inici>

3.3.2.5. Localitzats

Mitjançant la sindicació i la subscripció: del.icio.us, Bloglines o Google reader serveixen

per acotar els continguts que ens poden resultar interessants.

<http://www.slideshare.net/aramosprofe/sesin-5-399790>